

TA'LIMDA BAHOLASH TIZIMLARI VA ULARNING RIVOJLANISH
BOSQICHLARI

Shomiyeva Nargis O'ktamovna

magistr, Osiyo xalqaro universiteti

Nasirova Shaira Narmuradovna

professor, Navoiy davlat universiteti

Annotasiya. Ushbu maqolada ta'limda baholash tizimlari va ularning rivojlanish bosqichlari to'g'risidagi ma'lumotlar yoritilgan. Maqolada ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan davlat siyosati, huquqiy-me'yoriy asoslar va xalqaro standartlarga mos baholash tizimining rivojlanish bosqichlari tadqiq etilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim tizimi, ta'lim sifati, baholash, mustaqillik, islohotl, milliy dastur, rivojlanish, malaka, xalqaro standart.

Abstract. This article provides information on assessment systems in education and their stages of development. The article examines the state policy aimed at improving the quality of education, legal and regulatory frameworks, and the stages of development of an assessment system in accordance with international standards.

Keywords: education system, quality of education, assessment, independence, reform, national program, development, qualification, international standard.

Ta'lim sifati har bir mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida hal qiluvchi omil hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim tizimining samaradorligini oshirish uchun uning sifatini doimiy monitoring qilish va baholash muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy globallashuv davrida har bir davlatning barqaror rivojlanishi, raqobatbardosh kadrlar tayyorlashi, iqtisodiy salohiyatini mustahkamlashi va fuqarolik jamiyati institutlarini shakllantirish jarayonlarida ta'lim tizimi hal qiluvchi rol o'ynaydi. Zero, inson kapitalining shakllanishi, innovatsion tafakkur, tanqidiy fikrlash, axborotni tahlil qilish, raqamli savodxonlik kabi ko'nikmalar aynan maktab va oliy ta'lim muassasalarida asos solinadigan sifatli ta'lim vositasida rivojlanadi. Shundan kelib chiqib, ta'lim tizimining samaradorligini baholash va uni doimiy takomillashtirish dolzarb ilmiy-amaliy masala sifatida qaralmoqda.

Ta'lim tizimi har bir davlatning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy taraqqiyotini belgilovchi eng muhim omillardan biridir. O'zbekiston hududida ta'lim tarixi ming yillik ildizlarga ega bo'lib, qadimiy maktablar, madrasalar, ustoz-shogird an'analari orqali xalqning ilm-fan va ma'rifatga bo'lgan munosabati shakllangan. Ammo ta'lim sifatini baholash va uni tizimli ravishda rivojlantirish g'oyasi O'zbekistonda XIX asr oxiri – XX asr boshlaridan boshlab shakllana boshlagan. Mustaqillik yillarida esa bu jarayon tubdan yangilanish, milliy qadriyatlar asosida zamonaviy ta'lim tizimini shakllantirish bosqichiga o'tdi.

Ta'lim sifati – bu nafaqat o'quv dasturlarining mazmuni, o'qituvchilarning malakasi yoki infratuzilmaning mavjudligi bilan belgilanadigan tushuncha, balki u o'quvchida

shakllanadigan bilim, ko'nikma va kompetensiyalarning mezonlar asosida aniqlanishi, monitoringi va tahlili orqali ifodalanadi. Boshqacha aytganda, ta'lim sifatini baholash tizimi – bu butun ta'lim jarayonining samaradorligini o'lchovchi asosiy indikatorlar majmuidir. Ushbu tizim orqali nafaqat o'quvchilarning individual rivojlanish darajasi, balki pedagogik yondashuvlar, o'quv metodik vositalar, ta'lim muassasasi faoliyati va ta'lim siyosatining umumiy yo'nalishlari ham baholanadi.

O'zbekistonda ta'lim sohasini isloh qilishga doir so'nggi yillarda qabul qilingan strategik hujjatlar — xususan, “Taraqqiyot strategiyasi – 2030”, “Ta'lim sifatini oshirish konsepsiyasi”, “Milliy reyting tizimi to'g'risida”gi normativ hujjatlar ta'lim sifatini xalqaro andozalar darajasiga olib chiqishni ko'zda tutadi. Ushbu maqsadlar doirasida Davlat test markazi, Milliy baholash markazi va Xalq ta'limi vazirligi tomonidan turli loyihalar amalga oshirilmoqda.

Ta'limda baholash tizimlari o'quvchilar bilimini o'lchash, o'quv jarayonini takomillashtirish maqsadida turli bosqichlarda rivojlanib kelgan: dastlab og'zaki va yozma baholash (sinov, imtihon), keyinroq esa standart testlar, formativ baholash (o'quvchining rivojlanishini doimiy kuzatish), portfoliolar, va zamonaviy raqamli baholash usullariga o'tgan; hozirgi bosqichda esa o'quvchining mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va kompetensiyalarini baholashga qaratilgan globallashtirishga moslashgan tizimlar (masalan, PISA) dolzarbdir.

Ta'limda baholash tizimlarining rivojlanish bosqichlarini qo'yidagi tartibda keltirish mumkin:

- 1) An'anaviy bosqichi;
- 2) Standartlashtirish bosqichi;
- 3) Zamonaviy va kompetensiyaviy bosqich.

An'anaviy bosqichda nazoratlar og'zaki baholash, yozma baholash, imtihonlar shaklida o'tkazilgan. Standartlashtirish bosqichida ta'lim sifatini ob'ektiv o'lchash, tizimli monitoring ishlari yo'lga qo'yildi. Zamonaviy va kompetensiyaviy bosqichda esa portfoliolar, raqamli baholash, kompetensiya asosida baholashlar amalga oshirilmoqda.

Ta'limda baholash tizimlari an'anaviy nazoratdan (test, imtihon) zamonaviy, kompetensiyaviy yondashuvlarga (portfel, loyiha, o'zini o'zi baholash) o'tgan, bunda ball (A-F, 1-100) va GPA kabi standartlashgan o'lchovlar qo'llaniladi, xalqaro standartlarga moslashish va ta'lim sifatini global darajada baholashga qaratilgan bosqichlarni bosib o'tgan.

Ta'limda baholash tizimlari o'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini aniqlashga qaratilgan bo'lib, ular klassik testlardan tortib zamonaviy reyting va kompetensiyaviy baholash usullarigacha rivojlanib keldi. Bu jarayonlar esa ishonchlilik, maqsadlilik va shaffoflikni ta'minlash orqali ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. O'zbekistonda ham ushbu tizimlarni takomillashtirish bo'yicha izlanishlar davom etmoqda.

Baholash tizimlari ta'lim jarayonining samaradorligini baholashda muhim vosita hisoblanadi. O'zbekiston ta'lim tizimida baholash jarayoni nafaqat o'quvchilarning bilimini

baholash, balki ularning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham qaratilgan. Baholash jarayoni, o'quvchilarni o'z bilimlarini o'zlashtirishga, ko'nikmalarini rivojlantirishga va ularga muvofiq yo'l ko'rsatishga yordam beradi.

ADABIYOTLAR

1.Sharipov, Sh.Sh. (2021). Oliy ta'limda monitoring va baholash tizimlari. Toshkent: TDPU.

2. Qodirova, D. (2022). Ta'limda diagnostika metodikasi. Ilm va taraqqiyot, 4(3), 21 -28.

3. Nasirova Sh. N., Maxmudova M.A. The importance of electronic education resources in the effectiveness of the lesson Electronic journal of actual problems of modern science, education and training December 2019-V ISSN 2181-9750, Urganch, № 5, 2019. – S.1-8.

4. Maxmudova M.A. Nasirova Sh.N., Abdullayeva D.A. Efficiency of computer technology in teaching foreign languages ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal Impact Factor: SJIF 2020 = 7.13, p 1443-1450